

Ebédlőasztal a túlvilágon

Tíz éve lehetett, a Petőfi Irodalmi Múzeumban, talán egy Faludy-konferencián: a terem-ből kifelé szembejött velem két idős ember. Lassan jöttek, botra és egymásra támaszkodva, ebben az „araszolásban” mégis olyan méltóság és tartás volt, hogy nehéz volt nem őket nézni. Konrád György és Makk Károly, a filmrendező. Erről a tartásról kéne beszélni, azt hiszem. A testtartásról, amelyet nem lehet tanulni, és amelyet nem csak a *test tartásáról* szól; elsősorban nem arról.

Azért jut eszembe ez, mert alig néhány év leforgása alatt, mondhatni szemünk látára ment (megy) el egy teljes magyar írástudó nemzedék: a rendszerváltó ellenzéki „atyák” generációja. Csoóri halott. Csurka halott. **Eörsi István** már rég az. Heller halott. Most már Konrád is. (Makk Károly szintén.) Mondhatnánk, hogy sírba vitték örökségüket, szerteágazó eszmei útvonalait, a rendszerváltás utáni engesztelhetetlen szembenállásokat is, de ez nem lenne igaz. A szellemi élet mezejét több évtizedes (évszázados?) törésvonalak szelik keresztül-kasul, és az életművek mellett itt maradnak a sérelmek is, amelyeknek az eredetét képtelenség beazonosítani, és amelyeknek már sem az elszenvedői, sem az okozói nincsenek köztünk. Elmentek, és az elmentéiket itt hagyták – de féltő, a testtartá-

sukat, amellyel *szemben állni* tudtak, vitték magukkal.

„Sanyikám, örömmel tudósítalak arról, hogy a Túlvilág Zrt. Igazgatósága megértően válaszolt kérésemre: a mennyei ebédlő kerekasztalnál egymás közelségében étkezhetünk. Arról is biztosítanak, hogy miként a múltban le voltunk hallgatva szokásos kávéházi asztalunknál, kiváltképpen aznap, amikor valami nyilatkozatot készültünk megfogalmazni az ismét feltűnő antiszemitizmus ellen, mi négyen: Csoóri Sándor, Csurka István, Hernádi Gyula és Konrád György. Jött azonban egy kedves kisasszony, és átvitelt bennünket egy onnan távolabb álló asztalhoz, amely alatt nem zajlottak aznap reggel műszaki munkálatok. Ha majd egy még kedvesebb kisasszony, netán szárnyakkal egy harmadik asztalhoz csábít át, meg fogjuk köszönni azt a híradását, hogy ami annál az asztalnál elhangzik, az utolsó betűig rendelkezésünkre fog állani nem csupán hangalakban, de írásban, ki-nyomatva is.” Konrád György írta ezt 2016-ban az *ÉS*-ben Csoóri Sándornak, már odaát.

Így is lehet. Lehetett. Az igazán lényeges *hangfelvételek* pedig úgyis megmaradnak. Azok alapján rajzolható meg hajdani testtartásunk. És valahol, valahogyan, valaki számonkéri egyszer, úgy éltünk-e, hogy búcsúzni is nyugodt lélekkel tudjunk majd egymástól.